

Ministerstwo Sprawiedliwości

Departament Spraw Rodzinnych i Nieletnich

DSRiN-VII.0512.10.2025
Warszawa, 23 maja 2025 r.

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na petycję z 16 lutego 2025 r. w pierwszej kolejności wskazuję uprzejmie, że obowiązujące obecnie w Polsce akty prawne nie posługują się pojęciem „alienacji rodzicielskiej”.

Termin ten jest jednak stosowany w różnego rodzaju publikacjach na określenie umyślnego ograniczania kontaktu dziecka z jednym z rodziców, wywołującego zerwanie więzi rodzicielskich. W wystąpieniu z 16 września 2021 r. Grupa Ekspertów Rady Europy ds. Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO) opublikowała pierwszy raport ws. realizacji przez Polskę konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencji stambulskiej). Grupa wezwała Polskę do podjęcia wszelkich środków, w tym legislacyjnych, aby zapewnić, że wszystkie właściwe podmioty, w tym pracownicy socjalni czy sędziowie, przy podejmowaniu decyzji w sprawie opieki i widzeń z dzieckiem, powstrzymują się od używania koncepcji „alienacji rodzicielskiej”. Grupa ekspertów RE przywołała stanowisko Europejskiego Stowarzyszenia Psychoterapeutów (European Association for Psychotherapy), które w 2018 r. uznało terminy „alienacja rodzicielska” czy „syndrom alienacji rodzicielskiej” za niewłaściwe do użytku w praktyce psychoterapii i niosące duże ryzyko niedostrzeżenia bądź zbagatelizowania zjawiska przemocy domowej. Również Światowa Organizacja Zdrowia 20 lutego 2020 r. usunęła pojęcie „alienacja rodzicielska” („parental alienation”) z Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-11 (od 1 stycznia 2022 r.). Zmiana ta nastąpiła po reakcji środowisk zajmujących się prawem rodzinnym i przemocą domową. Zaopiniowały one, że ich badania i doświadczenia sądowe wskazują, iż „alienacja rodzicielska – termin bez silnych naukowych podstaw – jest często wykorzystywana do odwrócenia uwagi od przemocy domowej, nadużyć i innych dowodów istotnych dla dobra dziecka.

W sprawie wskazanego raportu do Ministra Sprawiedliwości zwrócił się Rzecznik Praw Obywatelskich - Pan Marcin Wiącek (RPO). W swoim piśmie prosił o upowszechnienie raportu GREVIO wśród Opiniodawczych Zespołów Sądowych Specjalistów oraz uwzględnienie go w ramach szkoleń sędziów i prokuratorów. W świetle uwag GREVIO RPO zwracał uwagę ministra na terminologię używaną w opiniach co do „alienacji rodzicielskiej”. Jak wskazuje GREVIO, niesie ona ze sobą duże ryzyko wtórnej wiktymizacji kobiet, które sprzeciwiają się lub są niechętne kontaktom dzieci z powodu przemocy, jakiej doznały od ojca dziecka. Raport został udostępniony.

Z uwagi na powyższe w dalszej części odpowiedzi wskazany termin nie będzie przywoływany. Nie oznacza to jednak, że Ministerstwo Sprawiedliwości nie dostrzega skutków celowego utrudniania lub uniemożliwiania kontaktów z dzieckiem.

Postulat 1.

Aktualnie Ministerstwo Sprawiedliwości nie prowadzi prac zmierzających do dokonania zmian legislacyjnych w zakresie uznania celowego uniemożliwiania kontaktu z rodzicem żyjącym z dzieckiem w rozdzieleniu za przemoc psychiczną wobec dziecka. Nie są również prowadzone prace zmierzające do zmiany zakresu przepisu art. 211 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz.U. 2025 r., poz. 383) dalej: „k.k.”, który przewiduje odpowiedzialność karną za uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego lub osoby nieporadnej, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru, jak również w zakresie przestępstwa określonego w art. 207 k.k. przewidującego odpowiedzialność karną za przestępstwo znęcania się psychicznego lub fizycznego.

Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi aktualnie prace legislacyjne nad projektem ustawy nowelizującym postępowanie w sprawach o ustalenie kontaktów z dzieckiem, w sprawach o wykonywanie kontaktów z dzieckiem i w sprawach o odebranie dziecka, w tym na podstawie Konwencji haskiej z 1980 r., tak aby usprawnić ich rozpoznanie oraz zwiększyć efektywność wydanych orzeczeń i zapewnić ich wykonalność. Projekt przewiduje m.in. wprowadzenie grzywny zasądzanej na rzecz Skarbu Państwa w miejsce sumy pieniężnej zasądzanej na rzecz jednej ze stron oraz skrócenie postępowania poprzez nałożenie na sąd obowiązku zagrożenia wymierzenia grzywny za zawinione niewykonywanie lub niewłaściwe wykonywanie obowiązków w zakresie ustalonych kontaktów z dzieckiem już na etapie postępowania o ustalenie tych kontaktów (zmianę kontaktów), tak w przypadku wydania przez sąd merytorycznego orzeczenia, jak też w przypadku umorzenia postępowania wobec zawartej przez strony ugody czy zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Nadto projekt przewiduje, w przypadku gdy zobowiązany sprowadzony do sądu nie złoży oświadczenia o miejscu pobytu osoby, która ma być odebrana lub odmówi odpowiedzi na zadane mu pytanie, zastosowanie aresztu nieprzekraczającego miesiąca. Rozważana jest także penalizacja uporczywego uchylania się od niewykonywania lub niewłaściwego wykonywania obowiązków z zakresie ustalonych kontaktów z dzieckiem oraz penalizacja niewykonania obowiązku wydania dziecka.

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego opracowała założenia dotyczące zmiany przepisów wykonawczych w sprawach rodzinnych i opiekuńczych, zgodnie z którymi w przypadku utrudniania realizowania kontaktów z dzieckiem orzeczonych wyrokiem sądowy lub ugodą zawartą przed mediatorem takie działanie może zostać uznane za przestępstwo. W oparciu o powyższe Ministerstwo Sprawiedliwości wspólnie z Zespołem problemowym ds. zmian przepisów wykonawczych powołanym w ramach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego pracuje nad opracowaniem projektu ustawy kompleksowo normującej postępowanie wykonawcze w sprawach rodzinnych i opiekuńczych.

Uprzejmie informuję, że z pracami Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego można zapoznać się na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości, w zakładce Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego.

Postulat 2.

W zakresie postulatu dotyczącego wprowadzenia tabel alimentacyjnych, w uprzejmie informuję, że Ministerstwo Sprawiedliwości opracowało projekt tzw. tabeli

alimentacyjnej, która w założeniu będzie miała charakter pomocniczy (dla sądów) i informacyjny (dla stron postępowania), ale nie będzie obowiązującym źródłem prawa.

Z uwagi na trwające aktualnie prace legislacyjne nad wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego tzw. alimentów natychmiastowych oraz zmianami w zakresie egzekucji alimentów, których celem jest zarówno usprawnienie dochodzenia świadczeń alimentacyjnych, jak też zwiększenie efektywności ich egzekucji, opublikowanie tabeli alimentacyjnej zostało odłożone w czasie, planowany termin publikacji to trzeci kwartał tego roku.

Postulat 3.

Odnosząc się do postulatu obligatoryjnego wprowadzenia opieki naprzemiennej, wskazać pragnę, że aktualne brzmienie art. 58 i 107 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809), dalej k.r.o – sprzyja pozostawianiu władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom, albowiem przyznając priorytet porozumieniu rodzicielskiemu ustawodawca zaakceptował, że również w jego ramach rodzice mogą przedstawić wariant sprawowania władzy rodzicielskiej i utrzymywania kontaktów z dziećmi w formie tzw. pieczy naprzemiennej, co wyrażają art. 58 § 1b i art. 107 § 3 k.r.o., w myśl których „na zgodny wniosek stron sąd nie orzeka o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem”. Tego rodzaju sformułowanie jest m.in. konsekwencją przyjęcia, że w sytuacji ustanowienia pieczy naprzemiennej, orzeczenie o kontaktach nie jest konieczne.

W pierwszej kolejności to sami rodzice powinni decydować o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie (separacji) lub na wypadek rozłączenia. Z kolei, nawet przy braku porozumienia, mając na względzie naturalne prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, sąd rozstrzygnie o sposobie wspólnego wykonywania przez nich tej władzy. Nawet, gdyby na skutek konfliktu do porozumienia nie doszło, to jego brak ma mniejsze znaczenie niż prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców. Ustawodawca, zgodnie z prawem dziecka do wychowania przez oboje rodziców, daje pierwszeństwo porozumieniu rodzicielskiemu oraz wspólnemu wykonywaniu władzy rodzicielskiej przez oboje rodziców, zaś dopiero gdy dobro dziecka tego wymaga, władza rodzicielska zostaje powierzona jednemu z rodziców, a drugiemu ograniczona do określonych praw i obowiązków. Sąd każdorazowo dokonuje oceny, w odniesieniu do konkretnych okoliczności czy rozstrzygnięcie o pieczy naprzemiennej będzie zgodne z dobrem dziecka.

Formalnoprawny wyraz możliwości rozstrzygnięcia o pieczy naprzemiennej (współdzielonej) znajduje się w przepisach ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.), dalej: „k.p.c.”. Przepisy art. 582 ¹ § 4 k.p.c., art. 598 ²² k.p.c. i art. 756 ² § 1 pkt 3 i § 2 k.p.c. stanowią wprost o orzeczeniach, w których sąd określił, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach.

Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzega potrzebę nowelizacji art. 58 k.r.o. i art. 107 k.r.o., w tym w szczególności potrzebę zdefiniowania pieczy współdzielonej w przypadku rodziców żyjących w rozłączeniu oraz wprowadzenia regulacji, które określą zasady jej orzekania i pozwolą na jej upowszechnienie. Rozporządzeniem Rady Ministrów z 5 marca 2024 r. (Dz.U. poz. 349) powołano Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego,

której zadaniem jest opracowanie założeń i ogólnych kierunków zmian w prawie rodzinnym i opiekuńczym oraz projektów aktów normatywnych o podstawowym znaczeniu dla systemu prawa rodzinnego i opiekuńczego. Komisja przyjęła stanowisko w sprawie wprowadzenia przepisów prawnych regulujących pieczę współdzieloną, które jest dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego pod linkiem: <https://www.gov.pl/attachment/27831048-a131-4418-b671-c2a5dc8b6722>.

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego – w ramach której został powołany specjalny Zespół problemowy ds. pieczy współdzielonej – wspólnie z Ministerstwem Sprawiedliwości opracowuje projekt nowelizacji, który wprowadzi rozwiązania przyjęte w tym stanowisku Komisji.

Z wyrazami szacunku
Michał Kubalski
Zastępca Dyrektora
Departament Spraw Rodzinnych i Nieletnich
/podpisano elektronicznie/